

ARHITECTURA COSTURILOR – PROVOCĂRI FINANCIARE ÎN PUNEREA ÎN APLICARE A POLITICILOR ȘI CONCEPȚIILOR PRIVIND SECURITATEA NAȚIONALĂ, A NATO ȘI A UE –

Locotenent drd. Adrian IURA

*Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, România
10.55535/GMR.2024.4.44*

The paper examines the financial challenges, the possibilities for strengthening the reaction forces and the critical infrastructure that are associated with the implementation of national security policies and concepts, considering Romania's obligations within NATO and the European Union. The main aim of the research is to analyse the impact of budgetary constraints on the state's ability to meet its international security and defence commitments and to respond adequately to emerging risks. The study argues the need for a detailed assessment of procurement decisions in terms of costs and their association with national security, integrating concepts such as "financial security" and "strategic efficiency" to highlight the relationship between economic resources and strategic performance. The methodology adopted includes a qualitative analysis of official documents and financial reports of NATO and EU member states. The results of the research aim to identify sustainable financing solutions capable of supporting national security policies through an optimized allocation of resources.

Keywords: critical infrastructure; European Union; funding; resilience; security;

INTRODUCERE

Politicile și concepțiile naționale de securitate, în special cele utilizate în cadrul organizațiilor multinaționale complexe, precum Alianța Nord-Atlantică (NATO) și Uniunea Europeană (UE), sunt puternic influențate de arhitectura financiară a acestora. Punerea în aplicare eficientă a concepțiilor de apărare nu depinde doar de voința politică și de capacitățile militare, ci și de disponibilitatea și utilizarea eficientă a resurselor financiare. Cu toate acestea, literatura de specialitate privind provocările financiare care stau la baza acestor politici rămâne fragmentată și insuficient explorată, în special în ceea ce privește modul în care NATO și UE gestionează tensiunea dintre angajamentele financiare naționale și cele colective. Prezentul articol urmărește să abordeze principalele lacune din literatura de specialitate existentă, oferind o analiză asupra arhitecturii costurilor implicate în punerea în aplicare a politicilor de securitate națională în aceste două cadre majore de securitate.

În timp ce numeroase studii analizează modelul NATO de repartizare a sarcinilor și Politica de Securitate și Apărare Comună (PSAC) a UE, puține cercetări compară în mod direct mecanismele lor financiare în abordarea nevoilor de apărare colectivă. Literatura existentă tinde să se concentreze asupra aspectelor politice și operaționale ale concepțiilor de apărare ale NATO și UE, lăsând dimensiunile financiare subexamine. În plus, există puține analize cuprinzătoare ale sustenabilității pe termen lung a finanțării apărării, în special în lumina recesiunilor economice, a apariției unor noi amenințări la adresa securității și a progreselor tehnologice. Prezentul articol completează o lacună existentă prin investigarea modului în care provocările financiare influențează dezvoltarea, coordonarea și executarea concepțiilor de securitate națională în NATO și în UE.

O contribuție pe care acest articol o poate avea constă în examinarea comparativă a abordărilor financiare ale NATO și UE, oferind noi perspective asupra modului în care aceste organizații gestionează costul apărării în contextul constrângerilor economice și politice. În plus, acest studiu evidențiază ineficiențele fiscale care rezultă din fragmentarea achizițiilor și din cheltuielile privind apărarea între statele membre. Articolul contribuie, de asemenea, la discuția mai amplă privind sustenabilitatea finanțării apărării prin abordarea amenințărilor emergente,

cum ar fi securitatea cibernetică și apărarea spațială, domenii care necesită o atenție financiară sporită, dar care rămân insuficient cercetate.

Acest articol își propune să ofere o înțelegere mai profundă a abordărilor teoretice și financiare implicate în punerea în aplicare a politicilor și concepțiilor de securitate națională în cadrul NATO și al UE.

METODOLOGIE ȘI ANALIZA LITERATURII DE SPECIALITATE

În scopul explorării provocărilor financiare ale punerii în aplicare a politicilor de securitate națională în cadrul NATO și al UE, este oferită o analiză integrată a literaturii existente și a abordării metodologice utilizate. Aceasta începe prin conturarea cadrului teoretic privind arhitectura financiară a securității naționale, cu accent pe principiile economiei apărării și ale gestionării costurilor. Urmează o analiză comparativă a abordărilor NATO și UE privind finanțarea securității, care evidențiază diferențele-cheie în strategiile lor bugetare și financiare. Capitolul abordează, apoi, principalele provocări în gestionarea costurilor și bugetarea apărării, înainte de a detalia metodologia utilizată pentru analiza datelor financiare. În cele din urmă, capitolul identifică lacunele din literatura de specialitate actuală și sugerează direcții de cercetare viitoare, punând bazele unei examinări mai aprofundate a structurilor financiare și decizionale ale NATO și ale UE.

Cadrul teoretic: arhitectura managementului financiar în privința securității

Arhitectura financiară care stă la baza politicilor de securitate națională joacă un rol crucial în modelarea eficacității și durabilității concepțiilor de apărare. În centrul acestei arhitecturi se află interacțiunea dintre resursele economice și capacitățile militare. Literatura privind economia apărării subliniază necesitatea ca națiunile și organizațiile internaționale să își alinieze obiectivele de securitate cu capacitățile lor fiscale. Concepte precum *analiza cost-beneficiu* și *bugetarea securității naționale* sunt esențiale pentru înțelegerea modului în care națiunile alocă resurse pentru apărare.

În contextul NATO și al Uniunii Europene, provocarea este amplificată de natura colectivă a concepțiilor lor de apărare, care necesită coordonarea resurselor din mai multe state membre. Literatura existentă, inclusiv lucrările lui Hartley (2012) și Sandler&Hartley (1995), ilustrează modul în care ambele organizații se confruntă cu necesitatea de a echilibra nevoile de securitate ale grupului cu realitățile fiscale individuale ale membrilor lor (Hartley, 2012). Acest cadru este vital pentru înțelegerea mecanismelor de partajare a costurilor și a ineficiențelor potențiale

care apar în gestionarea eforturilor de apărare colectivă (Sandler, Hartley).

Analizând arhitectura financiară prin prisma teoriilor economice consacrate, putem înțelege mai bine modul în care constrângerile financiare influențează deciziile în materie de apărare și modul în care diferitele abordări ale finanțării – fie prin contribuții directe, fie prin punerea în comun a resurselor – influențează rezultatele strategice ale NATO și ale UE.

În conformitate cu opinia specialiștilor, abordările în privința achizițiilor de echipamente militare sunt explorate prin intermediul elementelor de marketing, cu precădere a relațiilor client – consumator și a vânzării din sfera relațiilor de marketing. Prin urmare, în baza parteneriatelor public – privat, dezvoltarea financiară s-ar putea realiza prin intermediul satisfacerii nevoilor „*privind calitatea bunurilor, relația, serviciul, informațiile și marca comercială*” (Minculete, Chisega-Negrilă, 2014).

Abordări ale NATO și ale UE cu privire la finanțarea securității

Atât NATO, cât și UE abordează finanțarea securității prin modele distincte, deși ambele împărtășesc provocarea de a coordona contribuțiile la apărare din partea diverselor state membre. NATO funcționează în conformitate cu principiul repartizării sarcinilor, prin care statele membre sunt încurajate să contribuie cu 2% din PIB-ul lor la cheltuielile de apărare, un obiectiv reafirmat la mai multe summituri, inclusiv la summitul din Țara Galilor, din 2014, și la cel din Varșovia, în 2016.

Uniunea Europeană, pe de altă parte, își finanțează Politica de Securitate și Apărare Comună (PSAC) printr-o combinație de contribuții naționale și mecanisme de finanțare la nivelul UE, cum ar fi Fondul European de Apărare (FED). Spre deosebire de NATO, care se bazează, în mare măsură, pe bugetele naționale de apărare, UE a luat măsuri pentru a pune în comun resursele la nivel supranațional, vizând o mai mare eficiență a costurilor prin achiziții colective și proiecte de inovare în domeniul apărării.

În ciuda acestor diferențe, ambele organizații se confruntă cu probleme comune legate de sustenabilitatea modelelor de finanțare. Cercetători precum Biscop și J.C. Perry au evidențiat preocuparea crescândă cu privire la modul în care pot fi menținute angajamentele pe termen lung în domeniul apărării, în special în contextul schimbării priorităților politice și al constrângerilor economice (Perry, Bond, 2012).

Abordare metodologică: analiza costurilor programelor de securitate națională

Pentru a analiza provocările financiare cu care se confruntă NATO și UE în punerea în aplicare a concepțiilor lor de securitate națională, acest studiu utilizează o metodologie de analiză comparativă a costurilor. Această abordare implică examinarea atât a datelor cantitative, cât și a celor calitative privind cheltuielile de apărare, acordurile de partajare a costurilor și strategiile achizițiilor în cadrul celor două organizații. Datele utilizate în această analiză provin dintr-o varietate de surse, inclusiv rapoartele financiare oficiale ale NATO și ale UE, bugetele naționale de apărare și studiile academice privind economia apărării.

Datele cantitative privind cheltuielile de apărare, cum ar fi proporția din PIB alocată apărării de către statele membre, sunt comparate între țările membre ale NATO și ale UE. Această comparație permite identificarea modelelor și discrepanțelor în ceea ce privește modul în care sunt alocate resursele atât în cadrul celor două organizații, cât și între acestea. În plus, datele calitative din documentele de politică, discursurile și interviurile cu experții sunt analizate pentru a înțelege considerentele politice și strategice care influențează deciziile privind cheltuielile de apărare.

De asemenea, analiza ia în considerare factori economici mai largi, cum ar fi impactul crizelor economice asupra bugetelor de apărare și potențialul inovării în domeniul apărării de a reduce costurile pe termen lung. Prin combinarea acestor surse de date diferite, acest studiu își propune să ofere o imagine cuprinzătoare a arhitecturii financiare a politicilor de securitate națională în NATO și în UE.

Lacune în literatura de specialitate și direcții viitoare de cercetare

Deși există un volum semnificativ de literatură privind economia apărării și provocările financiare ale securității colective, există și lacune importante ce trebuie abordate, iar una dintre acestea este cercetarea empirică limitată privind sustenabilitatea pe termen lung a cheltuielilor de apărare în fața provocărilor de securitate emergente, cum ar fi securitatea cibernetică și apărarea spațială. Aceste noi domenii ale războiului necesită investiții semnificative în tehnologie și infrastructură, dar nu există un consens asupra modului în care aceste costuri ar trebui împărțite între membrii NATO și cei ai UE.

Un alt domeniu care necesită o explorare mai aprofundată este potențialul pentru o mai mare interoperabilitate între programele de apărare ale NATO și ale UE. Deși există o suprapunere considerabilă între membrii celor două organizații, strategiile lor de apărare rămân, în mare parte, separate, ceea ce duce la ineficiențe

în alocarea resurselor. Cercetători precum Fiott au solicitat o planificare mai integrată a apărării (Fiott, 2023), însă există puține cercetări empirice privind modul în care o astfel de integrare ar putea fi realizată în practică.

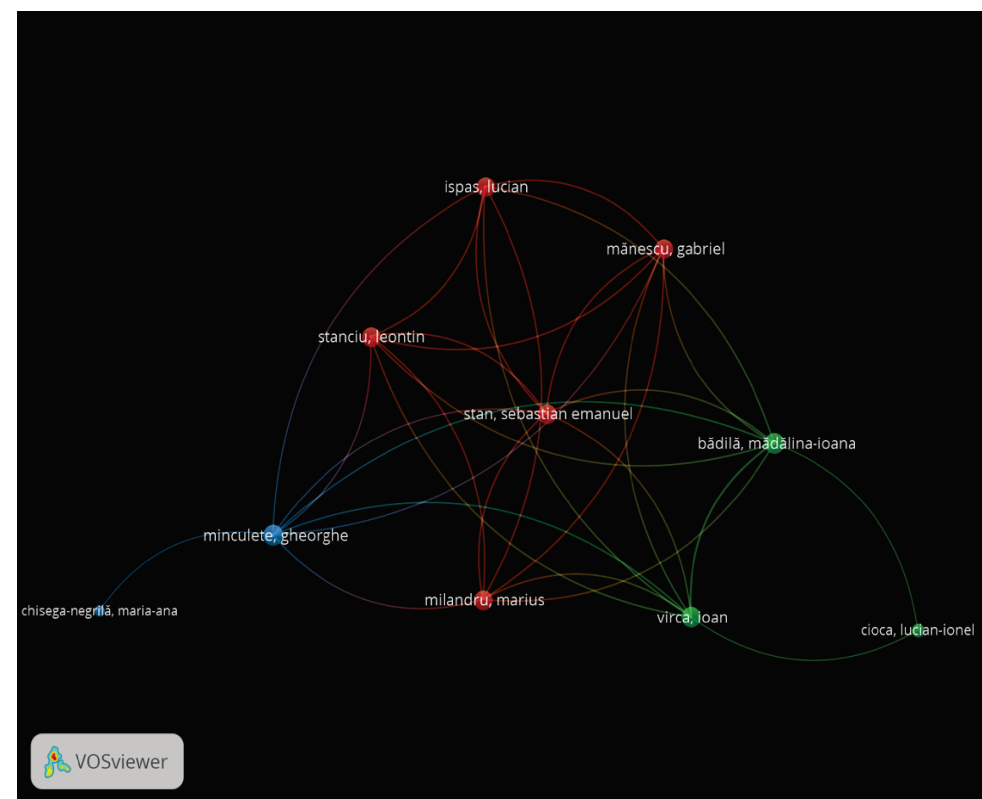

Figura 1: Analiza literaturii folosite în cadrul lucrării (concepția autorului)

Cercetările viitoare ar trebui să se concentreze, de asemenea, asupra impactului inovării în domeniul apărării asupra structurilor de costuri, în special în ceea ce privește modul în care noile tehnologii, cum ar fi inteligența artificială și sistemele de arme autonome, vor afecta arhitectura financiară a securității naționale. Înțelegerea costurilor asociate cu dezvoltarea și implementarea acestor tehnologii este esențială pentru planificarea viitoare a apărării.

CONFIGURAȚIA SECURITĂȚII LA NIVELUL NATO ȘI AL UE PENTRU REZILIENȚA INFRASTRUCTURILOR CRITICE

Punctul de pornire al cercetării noastre în acest capitol îl reprezintă ideologia conform căreia fiecare țară care face parte din Alianța Nord-Atlantică este obligată să reziste în fața unui șoc major, adică trebuie să facă față în cazul unui dezastru natural sau în cazul în care infrastructura critică eșuează ori există un conflict militar sau hibrid.

În Articolul 3 al Tratatului Atlanticului de Nord este stipulat faptul că, pentru a „atinge mai eficient obiectivele prezentului tratat, părțile, separat și în comun, prin intermediul auto-ajutorării și al ajutorului reciproc continuu și eficient, își vor menține și dezvolta capacitatea individuală și colectivă de a rezista atacurilor armate” (1949, actualizat 2023), ceea ce aduce în prim-plan principiul de reziliență.

Principiul rezilienței poate fi definit atât ca o responsabilitate națională, cât și ca un angajament colectiv, iar fiecare aliat trebuie să fie robust, dar adaptabil pentru a putea face față întregului spectru de crize ce sunt preconizate de către Alianță. Prin urmare, reziliența se bazează pe o cooperare puternică între părțile interesate (atât cele civile, cât și cele militare), care pot aduce un beneficiu reciproc în timpul păcii, dar mai ales în timp de război.

Reconfigurare în zona operațională – apariția structurilor de tip Battlegroup

Având în vedere concepția operațională, agilitatea forțelor din cadrul Alianței este „relevantă de potențialul lor logistic, necesar combinării și deplasării rapide a capacităților pe distanțe mari, pentru desfășurarea operațiilor planificate în medii austere, fragile și cu infrastructuri critice vulnerabile” (Minculete, 2023, p. 82). În acest context, se va putea observa că, în sfera Alianței, procesul de planificare a apărării este stabilit în detaliu și ar trebui să fie luat în considerare și de către țările membre, pentru a putea identifica riscurile și întărirea rezilienței specifice prin care se pot angaja atât resurse naționale, cât și resurse multinaționale (NATO, 2017, pp. 3-5).

Dacă ne gândim la rolul pe care îl au logistica operațională și sfera financiară, plaja de importanță și acțiunea acestora se desfășoară atât în zona națională a unui stat membru, cât și în zona multinațională, date fiind parteneriatele între țările puternice, care, în urma dislocărilor de trupe, au constituit Battlegroup-uri (BG).

Prin urmare, în cadrul României, a fost dislocat ca națiune-cadru, un batalion francez, cu un nivel de reacție ridicat.

Arhitectura costurilor – provocări financiare în punerea în aplicare a politicilor și concepțiilor privind securitatea națională, a NATO și a UE –

Tabelul 1: Grupul de luptă condus de Franța în România (BGFP)
(concepția autorului)

Contribuitor	Numărul de militari implicați activ	Tipurile de forțe implicate
Franța	550	1 x Batalion de infanterie
Belgia	248	Subgrupul tactic de arme întrunite
Polonia	230	1 x Companie mecanizată
Statele Unite ale Americii	120	Unitate de cavalerie
Un total aproximativ de 1.150 de militari		

Începând cu izbucnirea conflictului armat din Ucraina, NATO a reușit să disloce o multitudine de trupe în zona flancului estic pentru a putea securiza și întări apărarea, ca urmare a evoluției războiului din zona Europei de Est. Așa cum reiese și din figura 2, structurile multinaționale ale Alianței Nord-Atlantice au început să-și disloce tot mai multe forțe în jurul flancului estic pentru a putea susține și, totodată, a menține securitatea și apărarea în cazul unui posibil atac din partea Rusiei sau în cazul unei posibile înfrângeri a Ucrainei.

Figura 2: Desfășurarea forțelor NATO în flancul estic (NATO, 2017, ib.)

Perfecționarea modalității de finanțare a securității, apărării și logisticii militare pornind de la modelul Ucrainei

Pornind de la conceptul de transformare a funcționalității Alianței, logistica operațională este un sistem capabil să anticipeze și să soluționeze cerințele forțelor de care va depinde evoluția situației tactice. Cerințele ce au în vedere susținerea logisticii operaționale sau de tip joint au determinat ca acest domeniu să fie înțeles la un nivel mult mai ridicat, în urma experiențelor avute în campaniile din Afganistan și Irak (McDermott, 2013, pp. 16, 32).

Conflictul armat din zona Europei de Est a obligat statele membre ale NATO și ale UE să realizeze reorganizările necesare de tip structural și funcțional, pentru a putea crește reziliența forțelor armate. Așadar, din punctul de vedere al stabilității economice, sociale și militare, Alianța a impus și a aplicat măsurile necesare de augmentare a puterii combatante, obligând ca logistica de tipurile strategic, joint (operativ) și tactic să fie modernizate, rata efectului de creștere a performanțelor de modernizare a securității și apărării din punct de vedere financiar putând fi redată prin următoarea relație econometrică (adaptare după Minculete, 2023, p. 110):

$$\% R_{cr} = [(M_o * L_m / L_n) - C_v] * 100,$$

din care următoarele date sunt exprimate conform legendei:

- $\% R_{cr}$ = rata creșterii performanței;
- M = misiunea pe care logistica trebuie să o îndeplinească;
- L_m = logistica modernizată, capabilă să facă față oricărui tip de dezastru (având reziliența crescută);
- L_n = logistica nemodernizată, ce ar putea face față pentru totalitatea capabilităților;
- C_v = valoarea consecințelor manifestării factorilor de risc.

Având în vedere adaptarea relației econometrice a ratei creșterii performanței, reprezentată anterior, și în baza *figurii 2*, se va valorifica principalul rol prin care o națiune trebuie să treacă în urma unui proces de modernizare. Noțiunile din cadrul *figurii* se bazează pe determinările și schimbările structurale pe care le-a făcut Ucraina pentru a se putea ajunge la performanța dezvoltată în tipul conflictului ruso-ucrainean.

Prin urmare, se poate concluziona că necesitatea de a stabili și realiza un obiectiv privind operaționalizarea forțelor combatante, în condițiile secolului al XXI-lea (incerte și cu risc crescut), poate determina ansamblul performanțelor ce sunt întâlnite în structurile operaționale ce au determinat o creștere adecvată în sferele structurale.

Arhitectura costurilor – provocări financiare în punerea în aplicare a politicilor și concepțiilor privind securitatea națională, a NATO și a UE –

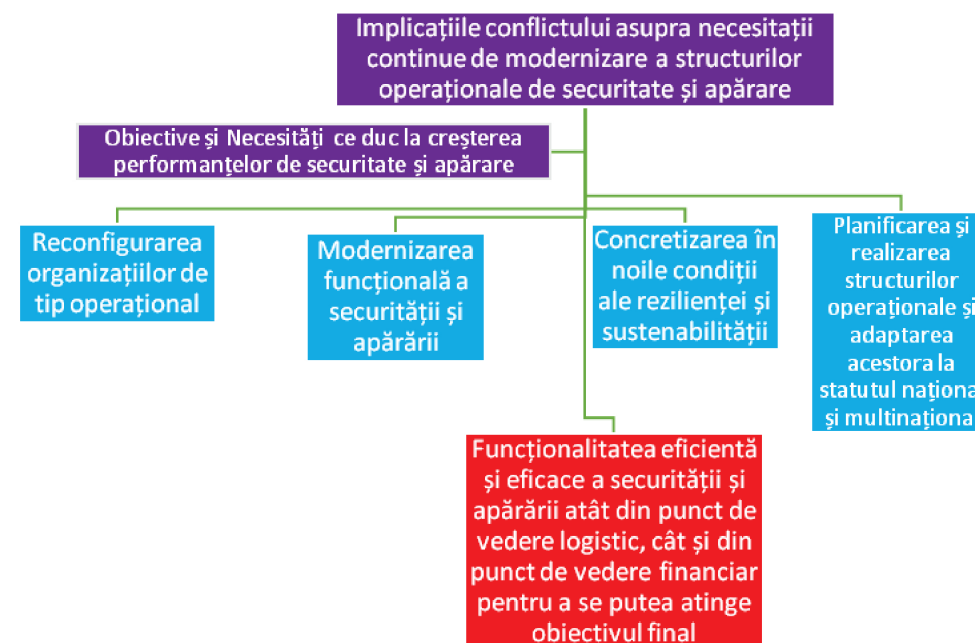

Figura 3: Determinările funcționale pentru a se atinge performanța optimă și obiectivul final (compilația autorului)

INFLUENȚELE MANAGEMENTULUI FINANCIAR ȘI RELAȚIILE MATEMATICE ÎN LUAREA DECIZIEI PENTRU SECURITATE ȘI APĂRARE LA NIVEL NAȚIONAL, AL NATO ȘI AL UE

În rețeaua complexă a procesului decizional în materie de securitate și apărare la nivel național, al NATO și al UE, interacțiunea dintre managementul financiar și relațiile matematice are o influență profundă, iar în cadrul acestui capitol va fi aprofundată dinamica complexă în care strategiile fiscale și analiza cantitativă se intersectează, modelând politici și strategii cruciale pentru protejarea intereselor și asigurarea securității și apărării.

Relațiile matematice ce fac posibilă consolidarea managementului logistic și financiar

Pornindu-se de la ideea că cerințele economice actuale au evoluat, putem aprecia că managementul lanțului de aprovizionare a structurilor operaționale are nevoie de tehnologii digitale inteligente. Articolul subliniază ideologiile de varietate, volatilitate, problemele conflictelor sociale, economice și geopolitice, care, prin relevanța pe care o are managementul lanțului de aprovizionare-livrare (SCM),

devin esențiale în etapele funcționale ale conceptelor „Society5.0” și „Industry5.0” (Minculete, 2021).

Drept consecință, prin adaptarea relațiilor econometrice ale probabilităților, a factorilor de decizie și apariție, dar și prin determinanta optimă a așteptărilor, se vor observa în mediul militar aplicabilitățile acestora, care au în vedere creșterea nivelului de efecte de performanță financiară și logistică, din punct de vedere structural și funcțional (Minculete et al., 2022).

Într-un scurt exercițiu, probabilitatea de apariție a evenimentului „c” (costurile) duce la creșterea performanței funcționale în cadrul SCM prin intermediul următoarelor variabile: C_r și C_m ; probabilitatea de manifestare a evenimentului „i” va exprima adaptarea fiecărui nod de decizie, aferent fiecărei variante de decizie la nivelul structurii operaționale ($E_m D_i$), realizându-se o evaluare a costurilor specifice fiecărei achiziții, instalări și verificări funcționale ale echipamentelor și sistemelor. Prin urmare, formula de relație a determinantei decizionale și determinantei optime de așteptare este dată de următoarele formule econometrice:

$$V_{op} = \max E_m i, \text{ unde } E_m i = \sum_{i=1}^m Pc * Ric \text{ de unde reies:}$$

- Pc = reprezintă probabilitatea de a se manifesta evenimentul „c”;
- Ric = reprezentat de către variabila „i”, influențată de evenimentul „c”;
- $E_m i$ = reprezintă determinanta de așteptare a nodului decizional;
- V_{op} = este varianta decizională optimă, unde există cea mai mare așteptare matematică și, din punct de vedere valoric și decizional, reprezintă decizia optimă.

Așadar, adaptarea realizată pentru modelul strategic liniar vine în completarea managementului riscurilor cu următoarea afirmație: „Conform metodei specifice de implementare, construcția arborelui decizional se bazează pe: cele trei variante de decizie ($V_1 - V_3$); nodurile de risc ($R_1 - R_3$); nodurile decizionale ($D_1 - D_9$); nodurile terminale ($E_1 - E_{18}$)” (Ib.).

În urma construcției fictive a arborelui decizional se vor prezenta următoarele:

- $V_1 - V_3$ sunt variantele decizionale;
- $R_1 - R_3$ reprezintă nodurile de risc (managementul riscului);
- $D_1 - D_9$ reprezintă nodurile decizionale, unde va avea loc, prin intermediul managementului decizional, luarea unei decizii optime din totalul celor 3 variante;
- $E_1 - E_{18}$ sunt prezentate nodurile finale, din care reies costurile de achiziție, cu alte cuvinte E_i este reprezentat de posibilități.

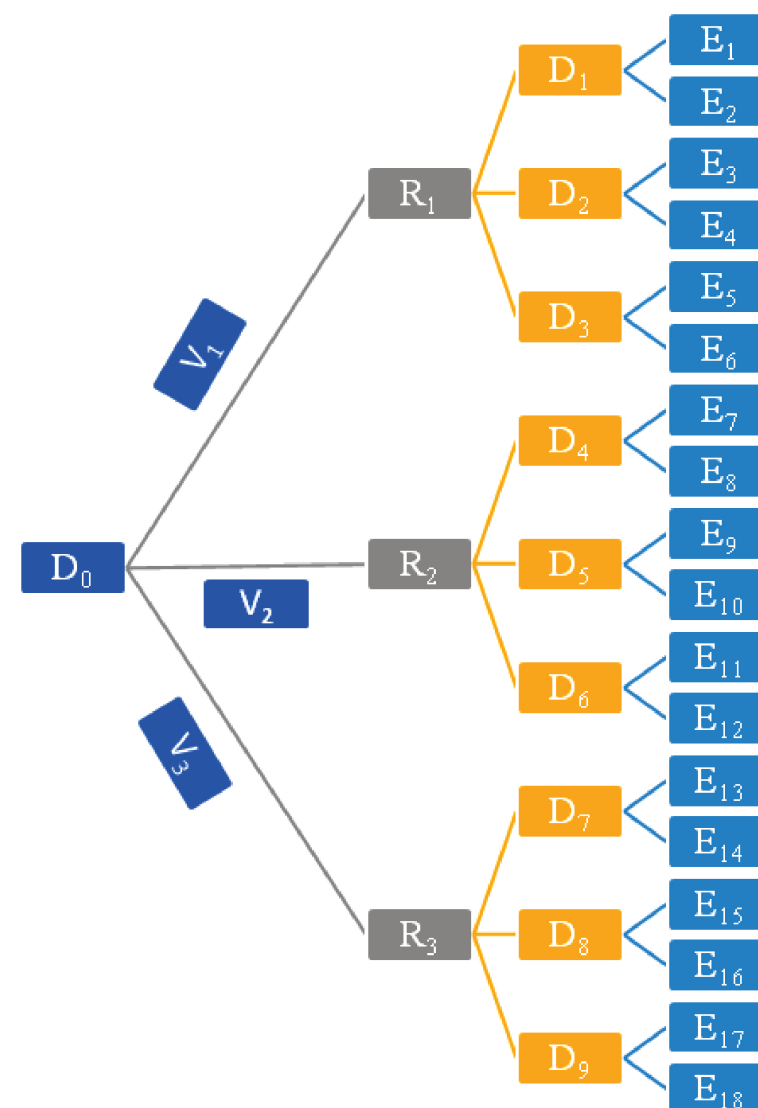

Figura 4: Arborele de decizie în funcție de situația creată (compilația autorului)

Așadar, în baza schemei anterioare, se poate concluziona că structura de tip operațional se poate axa pe aceste tipuri de relații și, în principal, pe arborele decizional pentru a putea fi luată decizia optimă din punct de vedere financiar.

Finanțarea directă a securității și apărării la nivelul Alianței Nord-Atlantice

Pornind de la certitudinea că orice țară are un buget și un program anual de achiziționare a echipamentelor militare pentru a putea menține securitatea și apărarea în plan național, se poate afirma că, atât la nivelul alianței NATO, cât și al Uniunii Europene, se întâlnește aceeași modalitate, și anume existența unui buget. Acest buget stă la baza ideologiei Tratatului Atlanticului de Nord în ceea ce privește posibilitatea de sprijin reciproc și colaborare, atât din punct de vedere al resurselor financiare, cât și din punct de vedere al desfășurării operațiunilor și misiunilor militare, dar, totodată, acest buget comun este realizat pentru a ajuta la construirea unei infrastructuri militare esențiale.

Modalitatea de finanțare folosită de NATO este de tipul unei finanțări comune, iar conturarea unui astfel de buget se bazează atât pe contribuțiile acumulate din partea fiecărui aliat, cât și a următoarelor forme:

- fonduri fiduciare;
- contribuții în natură;
- aranjamentele de partajare ad-hoc;
- donații.

Principiul finanțării comune

Încă de la încheierea Tratatului Atlanticului de Nord, din anul 1949, finanțarea comună a jucat rolul de bază al strategiei Alianței de a menține în mod constant sprijinul obiectivelor, priorităților și sarcinilor. Principiul finanțării comune este constituit din posibilitatea ca membrii organizațiilor să „alimenteze” un fond comun pentru a se putea genera sprijinul necesar atingerii obiectivelor.

Angajamentele comune ce au în vedere finanțarea se vor aplica bugetelor atât în plan militar, cât și în plan civil, dar, totodată, în sfera de influență a Programului NATO de Investiții în Securitate (NSIP). Prin urmare, modalitatea de calcul a cotei de împărțire a resurselor financiare ce sunt adunate într-un buget comun este dată de relația de calcul a totalului costurilor convenite împărțite la venitul național brut al fiecărei țări membre, în parte. Formula de relaționare este următoarea:

$C_{fca} = T_c / V_{nb}$, din care legenda variabilelor este următoarea:

C_{fr} = cota de împărțire a resurselor;

T_c = totalul costurilor;

V_{nb} = venitul național brut.

În urma principiului și a finanțării comune, țările participante au obligativitatea de a identifica prioritățile de finanțare, în timp ce NATO are rolul de a garanta siguranța politică. Prin urmare, programele finanțate în comun sunt compuse în funcție de numărul țărilor implicate, al aranjamentele de finanțare comună și al structurilor de management. Cea mai recentă inițiativă de finanțare este dată de Acceleratorul de Inovare în Domeniul Apărării pentru Atlanticul de Nord (DIANA) (NATO, 2024).

ANALIZĂ COMPARATIVĂ: ABORDĂRI FINANCIARE NATO VS. UE

Mecanismele financiare care sprijină politicile de securitate națională în NATO și în UE sunt modelate de cadre organizaționale, imperative politice și moșteniri istorice distincte. Cu toate acestea, ambele se confruntă cu provocări comune în asigurarea alocării de resurse suficiente pentru îndeplinirea obiectivelor de apărare și securitate. Acest capitol oferă o analiză comparativă a modului în care NATO și UE își structurează cheltuielile de apărare, gestionează costurile de achiziție, abordează dezechilibrele fiscale și fac față impactului financiar al crizelor economice asupra finanțării securității. Prin explorarea similitudinilor și a diferențelor dintre abordările lor financiare, acest capitol evidențiază provocările cu care se confruntă aceste organizații în menținerea unor capacități de apărare eficiente și sustenabile.

Alocarea bugetară și cheltuielile de apărare

Una dintre cele mai semnificative diferențe dintre NATO și UE constă în modul în care fiecare organizație își alocă bugetul pentru apărare. NATO, în calitate de alianță militară, se bazează, în primul rând, pe bugetele naționale de apărare ale statelor sale membre, cu un criteriu de referință larg acceptat de alocare a 2% din PIB pentru cheltuielile de apărare. Cu toate acestea, în practică, doar un număr limitat de state membre ale NATO îndeplinesc în mod constant acest obiectiv, ceea ce conduce la o repartizare inegală a sarcinilor. Statele Unite, de exemplu, au contribuit istoric cu o parte mai mare din bugetul de apărare al NATO, ceea ce a dus la tensiuni cu aliații europeni, care nu reușesc să atingă pragul de cheltuieli. Această disparitate în ceea ce privește cheltuielile pentru apărare creează atât provocări politice, cât și operaționale în cadrul NATO, deoarece Alianța este puternic dependentă de contribuțiile financiare ale câtorva membri-cheie.

În schimb, Uniunea Europeană utilizează o structură financiară dublă pentru inițiativele sale de apărare. Bugetele naționale de apărare rămân sub controlul statelor membre individuale, însă UE a introdus mecanisme de finanțare colectivă, precum Fondul European de Apărare (FED) și Cooperarea Structurată Permanentă

(PESCO). Aceste inițiative sunt menite să pună în comun resursele, să raționalizeze achizițiile și să consolideze cooperarea în domeniul apărării între statele membre ale Uniunii Europene. Cu toate acestea, aceste mecanisme colective reprezintă un pas în direcția reducerii fragmentării cheltuielilor europene pentru apărare, impactul global rămânând limitat de dimensiunea modestă a bugetelor de apărare ale Uniunii Europene în comparație cu contribuțiile NATO la nivel național. Cheltuielile de apărare ale Uniunii sunt constrânse de prioritățile concurente din spectrul bugetar larg, inclusiv de obiectivele economice, sociale și de mediu.

Gestionarea costurilor: achiziții și inovare

În cadrul NATO, achizițiile sunt în mare parte descentralizate, fiecare stat membru fiind responsabil pentru achiziționarea de echipamente și tehnologii militare. Acest lucru generează dublarea eforturilor, deoarece fiecare țară achiziționează independent echipamente similare, ceea ce duce, adesea, la ineficiență și costuri mai mari. În ultimii ani, NATO a încercat să abordeze această problemă prin inițiative menite să sporească interoperabilitatea și achizițiile comune (Smith et al., 2020). Cu toate acestea, lipsa unui proces centralizat de achiziții continuă să limiteze capacitatea organizației de a realiza reduceri de costuri și economii de scară.

Uniunea Europeană a creat anumite programe semnificative în domeniul achizițiilor colective, precum FED și PESCO, menționate în cadrul acestei cercetări. Aceste inițiative sunt concepute pentru a încuraja statele membre să colaboreze în cadrul proiectelor de apărare, reducând duplicarea eforturilor și sporind eficiența costurilor. De exemplu, PESCO promovează dezvoltarea în comun a capacităților militare, permițând statelor membre să împartă costurile de cercetare, dezvoltare și achiziție (PESCO). În ciuda acestor eforturi, UE se confruntă cu propriul său set de provocări, inclusiv întârzieri birocratice, interese naționale concurente și amploarea relativ redusă a proiectelor sale de apărare în comparație cu cele ale NATO.

În ceea ce privește inovarea în domeniul apărării, atât NATO, cât și UE investesc în noi tehnologii precum apărarea cibernetică, inteligența artificială și sisteme autonome (Wrona et al., f.a.). Cu toate acestea, ritmul progresului tehnologic reprezintă o provocare financiară pentru ambele organizații, care trebuie să găsească un echilibru între nevoia de a investi în capacități de ultimă generație și realitatea unor bugete de apărare restrânse. În timp ce NATO beneficiază de investiții substanțiale în domeniul apărării din partea Statelor Unite, eforturile UE de inovare în domeniul apărării sunt mai constrânse de resursele financiare limitate și de un proces decizional mai lent și mai fragmentat.

Dezechilibre fiscale și impactul crizelor economice asupra finanțării securității

Dezechilibrele fiscale și crizele economice reprezintă provocări semnificative pentru stabilitatea financiară atât a NATO, cât și a UE, afectând capacitatea acestora de a pune în aplicare în mod eficient politicile de securitate. Aceste dezechilibre, determinate de contribuțiile inegale ale statelor membre și de capacitățile economice diferite ale fiecărei națiuni, creează tensiuni de lungă durată în cadrul ambelor organizații. În plus, crizele economice, cum ar fi recesiunea financiară din 2008 sau recenta pandemie COVID-19, intensifică aceste probleme, forțând națiunile să acorde prioritate redresării economice interne, în detrimentul cheltuielilor de apărare. Această secțiune examinează problema dezechilibrelor fiscale în cadrul NATO și al Uniunii Europene, concentrându-se asupra contribuțiilor inegale la eforturile de securitate colectivă.

Dezechilibre fiscale: interesele naționale vs. interesele colective

În cadrul NATO, dezbaterile privind împărțirea sarcinilor evidențiază disparitatea dintre statele membre, națiunile mai bogate, precum Statele Unite, îndeplinind în mod constant obiectivele de referință privind cheltuielile de apărare, în timp ce mulți aliați europeni nu reușesc. Acest lucru creează tensiuni politice și sarcini financiare inegale în cadrul Alianței. În UE, dezechilibrele fiscale provin din conflictul dintre suveranitatea națională și securitatea colectivă, conducând la o piață a apărării fragmentată. Statele membre mai mici, care se confruntă cu constrângeri financiare, se străduiesc să contribuie în mod eficient, slăbind și mai mult inițiativele comune de apărare.

Impactul crizelor asupra finanțării securității și necesitatea adoptării unor modele de finanțare sustenabile

În urma unei analize a impactului crizelor economice asupra finanțării apărării în NATO și UE, putem sublinia că situații precum criza financiară din 2008 și pandemia COVID-19 au dus la reduceri semnificative ale bugetelor militare, ceea ce a subminat eforturile de securitate colectivă, a întârziat programele de modernizare și a diminuat gradul de pregătire operațională. Ambele organizații s-au străduit să își mențină capacitățile de apărare, guvernele acordând prioritate redresării economice interne. Presiunea fiscală a adâncit dezechilibrele dintre statele membre și sustenabilitatea pe termen lung a inițiativelor de apărare ale NATO și ale UE.

Pentru a atenua impactul negativ al dezechilibrelor fiscale și al crizelor economice asupra finanțării securității, considerăm că atât NATO, cât și UE trebuie să adopte

strategii financiare mai flexibile și durabile. NATO ar putea să își îmbunătățească, de exemplu, mecanismele de repartizare a costurilor, încurajând contribuții mai echitabile din partea statelor membre, în timp ce UE ar putea să își accelereze eforturile în direcția achizițiilor colective și a punerii în comun a resurselor. În plus, ambele organizații trebuie să elaboreze planuri financiare de urgență pentru a se asigura că finanțarea apărării rămâne rezistentă în timpul recesiunilor economice, eventual prin crearea unor fonduri de apărare de urgență sau a unor cadre financiare pe termen lung, care să protejeze bugetele apărării de șocurile externe.

Rezultate ale studiului comparativ

Studiul realizat arată că dezechilibrele fiscale din cadrul NATO și al UE au un impact semnificativ asupra capacității acestora de a pune în aplicare politici de securitate națională eficiente. În cadrul NATO, problema actuală a repartizării sarcinilor rămâne nerezolvată, cu o dependență persistentă de câțiva contribuitori-cheie, în special de Statele Unite, pentru a satisface cerințele de apărare ale organizației. În ciuda presiunii politice de a se atinge obiectivul de 2% din PIB pentru cheltuieli, mulți membri europeni continuă să eșueze, ceea ce duce la o distribuție inegală a resurselor de apărare. Această disparitate creează fricțiuni politice, dar și slăbește poziția de apărare colectivă a NATO, subliniind necesitatea unor noi mecanisme de finanțare care să țină seamă de realitățile financiare ale statelor membre, menținând, în același timp, obiectivele de securitate ale Alianței.

În UE, rezultatele arată că fragmentarea pieței apărării și tensiunea dintre suveranitatea națională și securitatea colectivă împiedică dezvoltarea unei strategii de apărare eficiente și unificate. Deși inițiative precum FED și PESCO au fost concepute pentru a promova proiecte comune și a raționaliza cheltuielile de apărare, acestea nu și-au atins încă întregul potențial. Reticența membrilor din Uniunea Europeană de a-și pune în comun resursele și de a transforma capacitățile de apărare într-o colaborare continuă poate duce la limitarea eficacității programelor. Această fragmentare conduce, adesea, la ineficiențe și duplicări ale cheltuielilor de apărare, împiedicând eforturile UE de a dezvolta o politică de apărare mai puternică și mai coerentă.

În cele din urmă, articolul subliniază impactul pe termen lung al crizelor economice asupra finanțării și pregătirii pentru apărare în cadrul ambelor organizații. Recesiunile economice menționate au dus la reduceri semnificative ale bugetelor de apărare, guvernele acordând prioritate eforturilor de redresare internă. Aceste reduceri ale cheltuielilor de apărare au dus la întârzierea programelor

de modernizare, la diminuarea capacităților militare și la scăderea pregătirii operaționale. Rezultatele abordărilor indică faptul că atât NATO, cât și UE trebuie să construiască modele financiare mai rezistente, care să poată susține finanțarea apărării în perioade de stres economic, asigurându-se că politicile de securitate națională nu sunt subminate de provocările economice externe. În general, constatările studiului subliniază importanța adoptării unor strategii financiare durabile și adaptabile pentru menținerea și consolidarea securității colective în cadrul NATO și al UE.

CONCLUZII

Implicațiile acestui studiu evidențiază necesitatea ca atât NATO, cât și UE să își regândească structurile financiare pentru punerea în aplicare a politicilor naționale de securitate, în special având în vedere dezechilibrele fiscale în creștere și impactul crizelor economice asupra bugetelor de apărare. Principalii beneficiari ai acestor constatări sunt factorii de decizie politică și planificatorii din domeniul apărării. Prin înțelegerea provocărilor legate de împărțirea sarcinilor și presiunii exercitate de recesiunile economice asupra bugetelor de apărare, factorii de decizie pot elabora concepții financiare mai rezistente. Această cercetare oferă, de asemenea, date utile analiștilor financiari și cercetătorilor, permițând o viziune cuprinzătoare asupra arhitecturii costurilor din spatele eforturilor de securitate colectivă, precum și perspectiva unor modele mai durabile de finanțare a apărării.

Valoarea adăugată a acestei lucrări constă în analiza aprofundată a dezechilibrelor fiscale, a provocărilor legate de repartizarea sarcinilor și a implicațiilor crizelor economice, toate acestea fiind explorate atât în contextul NATO, cât și în cel al UE. În timp ce studiile anterioare s-au concentrat adesea pe aspecte izolate, cum ar fi factorii politici sau instituționali, această cercetare integrează dimensiunile financiare, oferind o înțelegere mai largă a problemelor interconectate. Acest studiu introduce, de asemenea, conceptul de *finanțare rezistentă a apărării* în fața crizelor economice, un domeniu oportun și insuficient explorat în literatura existentă, în special în lumina evenimentelor recente.

Cu toate acestea, acest studiu are anumite limitări, în sensul că analiza este constrânsă de lipsa accesului la date financiare clasificate și de concentrarea asupra statelor membre mai mari, ceea ce ar putea subestima contribuțiile și provocările țărilor mai mici. În plus, natura dinamică a condițiilor economice globale poate modifica relevanța constatărilor în timp, necesitând cercetări suplimentare

pentru a ține seamă de evoluțiile viitoare. Comparațiile cu studiile anterioare arată că, deși s-a scris consistent despre provocările politice și instituționale, accentul în cadrul acestui articol este pus pe arhitectura financiară, care adaugă o dimensiune critică discursului actual privind securitatea colectivă în cadrul NATO și al UE.

BIBLIOGRAFIE:

1. Fiott, D. (2023). *In every crisis an opportunity? European Union integration in defence and the War on Ukraine*. În *Journal of European Integration*, 45(3), pp. 447-462. <https://doi.org/10.1080/07036337.2023.2183395>, accesat la 12 august 2024.
2. Hartley, K. (2012). *Conflict and Defence Output: An Economic Perspective*. În *Revue d'économie politique*, vol. 122(2), pp. 171-195, <https://doi.org/10.3917/redp.218.0171>, accesat la 22 iulie 2024.
3. McDermott, R.N. (2013). *Russia's strategic mobility – Supporting "hard" power to 2020?* Suedia: Stockholm. The Swedish Defense Research Agency.
4. Minculete, Gh. (2021). *Conceptual Approaches of Industry 5.0. Correlative Elements with Supply Chain Management 5.0*. 22(5).
5. Minculete, Gh. (2023). *Determinări relaționale privind modernizarea logisticii operaționale*. Sibiu: Editura Techno Media.
6. Minculete, Gh., Chisega-Negrilă, M.-A. (2014). *Marketing Management Relational Approaches Focused on Consumer's and Customer's Needs and Desires*. 17(2).
7. Minculete, Gh., Stan, S.E., Ispas, L., Virca, I., Stanciu, L. & Milandru, M., Mănescu, G., Bădilă, M.-I. (2022). *Relational Approaches Related to Digital Supply Chain Management Consolidation*. *Sustainability*, 14(17), 10727, <https://doi.org/10.3390/su141710727>, accesat la 22 mai 2024.
8. Perry, J.C., Bond, M. (2012). *Change in Defense Mechanisms During Long-Term Dynamic Psychotherapy and Five-Year Outcome*. În *American Journal of Psychiatry*, 169(9), pp. 916-925, <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2012.11091403>, accesat la 12 august 2024.
9. Sandler, T., Hartley, K. (2007). *Chapter 20 Defense in a Globalized World: An Introduction*. În *Handbook of Defense Economics*, vol. 2, pp. 607-621. Elsevier, [https://doi.org/10.1016/S1574-0013\(06\)02020-5](https://doi.org/10.1016/S1574-0013(06)02020-5), accesat la 12 august 2024.
10. Smith, S.J., Gebhard, C., Graeger, N. (2020). *EU-NATO Relations: Running on the Fumes of Informed Deconfliction* (1 ed.). Routledge, <https://doi.org/10.4324/9780429454462>, accesat la 22 mai 2024.
11. Wrona, K., Moye, T., Lagadec, P., Street, M., Lenk, P. & Jordan, F. (f.a.). *Cybersecurity Innovation in NATO: Lessons Learned and Recommendations*.
12. NATO TOPICS, https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm, accesat la 30 august 2024.
13. NATO (2017). *NATO Headquarters Supreme Allied Command Transformation, Transforming NATO Logistics and Sustainability Today and into the Foreseeable Future: A NATO Food-for-Thought Paper*, SUA: Norfolk, Virginia, pp. 3-5.

14. Tratatul Atlanticului de Nord (4 aprilie 1949, actualizat 19 octombrie 2023), https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm, accesat la 22 mai 2024.
15. NATO (2024). *Funding NATO*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_67655.htm#management, accesat la 22 mai 2024.
16. PESCO, <https://www.pesco.europa.eu/about/>, accesat la 22 mai 2024.